TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ

Asiantuntijalausunto

Erityisasiantuntija Eliisa Hujala 3.10.2022

Valtiovarainvaliokunta 4.10.2022 klo 12.00

E 117/2022 vp

Valtioneuvoston selvitys: komission ehdotus neuvoston täytäntöönpanopäätökseksi unionin talousarvion suojaamiseksi Unkarissa tapahtuneiden oikeusvaltion periaatteiden rikkomusten vuoksi

Komission ehdotus perustuu ehdollisuusasetuksen (EU, Euratom 2020/2092) mukaiseen arvioon, jonka perusteella komissio katsoo Unkarin osalta, että oikeusvaltion periaatteiden rikkominen vaikuttaa tai uhkaa vakavasti vaikuttaa unionin taloudellisten etujen suojaamiseen ja että Unkarin ehdottamilla korjaavilla toimenpiteillä ei ratkaista riittävällä tavalla komission kirjallisessa ilmoituksessa esitettyjä havaintoja.

Tässä asiantuntijalausunnossa keskitytään komission ehdotukseen päätöksen kohdentamisesta Unkarin koheesiopolitiikan ohjelmiin.

Komissio katsoo, että sen yksilöimät rikkomukset uhkaavat vaikuttaa kaikkiin sellaisiin ohjelmiin, jotka pannaan pääasiallisesti täytäntöön julkisina hankintoina. Komission täytäntöönpanoehdotuksessa yksilöityjen kolmen koheesiopolitiikan ohjelman toimenpiteistä 85 % - 90 % odotetaan toteutettavan tällaisina hankkeina. Samoin julkisten hankintojen virheisiin liittyvät havainnot perustuvat nimenomaisesti koheesiopolitiikan ohjelmien tarkastushavaintoihin. Siitä huolimatta, että havaittujen virheiden vaikutukset on korjattu alakohtaisten sääntöjen mukaisesti, komissio katsoo, että havainnot osoittavat Unkarin viranomaisten laajamittaisen kyvyttömyyden, epäonnistumisen tai haluttomuuden estää julkisiin hankintoihin ja eturistiriitoihin sovellettavien sääntöjen vastaiset päätökset ja siten vähentää korruptioriskiä.

Komissio ehdottaa, että Unkarille kohdennetuista EU-budjetin koheesiopolitiikan alaisista kolmen ohjelman sitoumuksista 65 % keskeytetään tai vaihtoehtoisesti ohjelmien hyväksymisen keskeytetään, mikäli komissio ei ole hyväksynyt ko. toimenpideohjelmia ennen kuin neuvosto hyväksyy ehdotetun täytäntöönpanopäätöksen. Keskeyttäminen ei siten koskisi kaikkia koheesiopolitiikan ohjelmia, mutta keskeyttäminen kohdentuisi jopa kolmannekseen Unkarin koko koheesiorahoituksesta. Komission julkisuudessa antaman arvion mukaan tämä tarkoittaisi noin 7,5 mrd. euron kokonaissummaa. Unkarille osoitettu koheesiovarojen kokonaismäärä ohjelmakaudelle 2021-2027 on käyvin hinnoin noin 21,7 mrd. euroa.

Unionin tuomioistuin on katsonut, että ehdollisuusasetuksen 5 artiklan 3 kohdan mukaan toimenpiteiden on oltava ehdottoman oikeasuhteisia, eli ne olisi rajoitettava siihen, mikä on ehdottoman välttämätöntä, kun otetaan huomioon oikeusvaltion periaatteiden rikkomisen todellinen tai mahdollinen vaikutus unionin talousarvion varainhoitoon tai unionin taloudellisiin etuihin (tuomio 16.2.2022, Unkari v. parlamentti ja neuvosto, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97, 112 kohta).

Vaikka komissio katsoo, että Unkarin esittämät korjaavat toimet voisivat periaatteessa olla asianmukaisia, ei toimista ole toistaiseksi saatavilla riittävän yksityiskohtaista tietoa ja niiden toimeenpano on vielä kesken. Siksi komission ilmoittaa jatkavansa tilanteen seurantaa ja ehdottavansa tarvittaessa mukautuksia.

Valtioneuvosto tukee komission ehdotusta. Valtioneuvosto pitää siinä ehdotettuja toimia rahoituksen keskeyttämiseksi eräistä koheesiopolitiikan alaisista rahoitusohjelmista perusteltuina ja kannatettavina. On kuitenkin tärkeää, valtioneuvoston kantojen mukaisesti, säilyttää valmius tarkastella avoimesti jatkotyön aikana komission nykyistä täytäntöönpanoehdotusta täydentäviä tai korvaavia ehdotuksia, kun Unkarin korjaavien toimenpiteiden edistymisestä on saatu tarvittavat tiedot.